

Skolan, kristendomen och moralen

Den debatt som häromdagen fördes i riksdagen om en ökning av kristendomsundervisningen stod nästan genomgående på ett enkelt men anständigt plan. Många inlägg präglades av allvar och ärlig oro, och varken de som ivrade för mera kristendom i skolorna eller deras motståndare kom med svårare överdrifter. Att debatten ändå blev föga givande berodde väl främst på att flertalet deltagare — av försiktighet, tanklöshet eller okunskhet — avstod från att beröra kärnpunkterna i det behandlade problemet.

Den avslagna motionen om ökad kristendomsundervisning motiverades främst med den kristna religionens moralbildande betydelse. Genom att lära mera kristendom och helst, såsom i flera anföranden antydtes, genom att bibringas kristen tro, skulle ungdomen från synpunkter som vi alla godtar bli bättre; särskilt pekade man på ungdomsbrottsligheten och alkoholismen som bevis på att det nu står illa till. Denna pragmatiska tankegång, enligt vilken kristendomen skall spridas på grund av sina goda biverkningar, lär dock i grunden te sig föga tilltalande både för kristna och för icke kristna. Tror man på kristendomen som en sann frälsningslära, måste denna tro vara bestämmande för önskan att förkunna och utbreda dess läror; tror man inte på den, så vill man av moraliska skäl inte rimligen begagna den som en metod att göra människor dygdiga. Men denna fråga — tro eller inte tro — smuddade man blott vid i diskussionen. Denna skamsenhet för att gå in på kärnfrågan är typisk för samtida debatter i ämnet och sammanhänger uppenbarligen med dels den allmänna urvattningen av den kristna läran, dels att så många uppträder till kristendomens försvar, trots att de inte alls tror eller tror endast i den meningen att de aldrig tänker på saken.

Men låt oss stanna ett ögonblick vid frågan om den kristna undervisningens och den kristna trons påverkan av moralen. Att undersöka denna fråga är, som eklelesiastikministern framhöll, utomordentligt svårt, ja, man måste betvivla att några väsentliga resultat kan vinnas. De många undersökningar som finns — tydligen okända för nästan alla deltagare i debatten — visar att några säkra, allmänna och mera konkreta slutsatser inte gärna kan nås på denna väg; särskilt må hänvisas till det i Dagens Nyheter tidigare redovisade över- siktarbetet av Argyle, Religious Behaviour. Det är för svårt att göra gradationer mellan skilda arter av undervisning, att klargöra vilka som skall betraktas som troende, att särskilja det religiösa inslaget från andra faktorer. Ett exempel!

Alla torde vara ense om att negrerna i USA, inte minst i sydstaterna, är ovanligt religiöst intresserade och aktiva. Än mera obestridligt är att dessa negergrupper i fråga om brott — tjuvnad, sexualbrott, våld — är mera asociala än de vita. Ingen förnuftig människa säger dock att negrernas brottslighet beror på deras religiositet; den beror på deras fattigdom, obildning och allmänna elände. Liknande, ehuru mindre tydliga svårigheter uppstår ständigt vid dylika undersökningar. Att fastställa den religiösa faktorn är över huvud taget svårt, att renodla den från andra faktorer — arvsanlag, social och ekonomisk miljö, uppfostran — är så gott som otänkbart. Att lösa problem av denna art genom att vittna om att man känner många goda religiösa människor eller många goda ateister — såsom skedde i den svenska riksdagen — är mildt talat groteskt.

Men om man vill komma till rätta med detta, behövs inte blott att göra någonting så besvärligt som att utreda om en grupp kristna är "hyggligare" eller mindre brottslig än en grupp ateister, utan att jämföra skilda religioners inflytande, att pröva protestanter — helst av olika sekter — och katoliker, helst också låt oss säga muhammedaner och buddister. Skall vi införa katolicism eller buddism om statistiska utredningar kan göra troligt att dessa religioner är bättre medel mot ungdomsbrottslighet och superi? Det menar ingen, men själva frågeställningen visar den pragmatiska linjens tvivelaktighet. En helt annan sak är att intensiva kristna, buddister och muhammedaner sannolikt bär sig hederligare åt än den stora massan namnreligiösa — men det är en annan historia.

En helt annan utgångspunkt för analysen är frågan om kristendomsundervisningens innehåll. Vad skulle en ökning av denna undervisning betyda? Fru Nancy Eriksson betonade i ett kritiskt inlägg att mera kristendom i skolorna kanske skulle innebära mera kunskap om Gamla testamentets profeter, det judiska folkets historia och annat av samma karaktär; en sådan kunskap kan knappast tjäna det ändamål som här avses. Viktigare är — och där anknyter vi ånyo till trosfrågan — en annan omständighet. Om kristendomen i skolan skall bli mer än några vackra legender och en religiöst grundad dygdslära, blir det nödvändigt att relativt ingående lära ut de kristna dogmerna, treenigheten, försoningsläran, uppståndelsen och mycket annat. Men då kommer vi in på teser som med normal begåvning utrustade barn i regel inte kan tro på vid någorlunda vuxen ålder. "Det är ju så att den kristna mytologin, som ändå är kärnpunk-

ten i all kristen förkunnelse, inte längre stämmer med vad vi eljest vet om tillvaron" (Stellan Arvidson). Att inplanta sådana konstigheter lär för de flesta barn snarare vara riskabelt än nyttigt; om skolundervisningen på en väsentlig punkt uppfattas som förljugen, blir följden lätt en reaktion både mot skolan och i viss mån också mot det samhälle som brukar sådana medel för moralbildningen.

Realiteten är, det visar den senaste riksdagsdebatten liksom hela vår offentliga debatt, att vi har en tämligen enhetlig moralisk inställning, uppbyggd på religiösa och världsliga grundvalar som det inte längre går att särskilja — en inställning som vi för övrigt delar med en rad folk som utvecklats under helt andra religiösa villkor. Att göra denna moral levande och riktninggivande för ungdomen är en svår sak i brist på en dogmatik som det för nästan alla är omöjligt att tro på och som det vore farligt att lura på barnen av skälet att de under några korta år kan inbillas nära nog vad som helst. Allmänna moralaläror blir lätt tråkiga och fadda. Men en undervisning som utgår från vad goda och betydande människor tänkt och gjort, som försöker förmedla vad vi alla känner som gott och stort, är den enda vägen vi kan gå, den enda lösning av det stora problemet som är hederlig. Det gäller eggelse och uppbyggelse i ordets egentliga mening, inte dogmatik — att säga det är lätt, men det är svårt att nå därhän.

Dä
par
en de
för ä
Upps
stort
kritik
inneh
ninge
en de
kursp
försv
reserv
gått
gande
net o
nazist
anslut
som f
Vi sk
av de
tande
från t
Upp
visnin
"att k
dispör
till st
märke
beten
rande
andra
tikver
klaras
nomgå
från s
sakuu
och f
man v
i denn
ansett
på and
i sak
sion
kerna.
I v
re ar
av att
och fö
mest
gar. V
re del
ämnet
stor d
omfatt
beten
toder
för nä
ofta å
använ
och fö
en be
forskn
utslu
utgå
och c
men)
skilda
bestän
egensk
eller o
i rege
vara
förträ
och fo